

K1 Fylker og kommuner for universell utforming

Innledning MD 23. – 25.jan 2012 Scandic Airport hotell Gardermoen

Einar Lund

Innhold/disposisjon

Hensikten med samlingen.

Starte arbeidet mot avrunding av tiltaket i 2013

Bevisstgjøre alle kommuner og fylker på utfordringen med å holde tak i uu-arbeidet/nasjonale intensjoner utover prosjektperioden (2009 – 2013)

Bevisstgjøre/ drøfte med ressurskommuner ("de 13") og pilotfylker ("de 8") om endringer av forventninger/oppgaver og tilskottsrammer for 2013.

Drøfte forventninger / medvirkning / og tilskottsrammer for ressurskommuner og pilotfylker og ny kommuner (2010 – 2011) og nye fylker (2011).

Drøfte strategi for deltakelse av nye kommuner og nye fylker (fom 2012 og 2013)

Det innebærer at arbeidet på samlingen vil ha fokus på:

Rammevilkår for medvirkning (økonomi / tilskott / tilskottsordninger)

Nasjonale utfordringer og forventninger med grunnlag i lov og regelverk

Opparbeidet kunnskap / motivasjon / forankring (som grunnlag for deltakelse i K1)

Bevistgjøring / motivasjon som grunnlag for strategi for aktiv / forsert deltakelse i 2012 og 2013.

Grunnlag for arbeid og innhold på samlingen kommer fra

Generell kompetanseheving – Kompetansprogrammet K5

Årsrapporter 2011 levert av ressurskommuner og pilotfylker per 15. nov 2011

Økonomisk oversikt for 2011 levert av ressurskommuner og pilotfylker per 15. jan 2011

Aktivitetsoversikter (rapporter) levert av nye kommuner for 2010 fordelt på:

14 kommuner rekruttert via ressurskommuner

31 kommuner rekruttert via pilotfylker (som rapporterer til sine respektive fylker)

Økonomisk rapport og plan for anvendelse av midler fra nye fylker 2011 (pt mottatt fra Bu; Te, V-A

Spørreundersøkelse gjennomført jan 2012 overfor koordinatører / kontaktpersoner i ressurskommuner, pilotfylker og nye kommuner (2010 – 2011)

Aktiviteter 2011

Fagtema / nettverksbygging / åstedsbefaringer / erfaringsutveksling

Molde: innovasjon i produktutvikling

Trondheim: uu i nasjonal og lokal kontekst

Sola: diskrimineringslovgivningen, plan og bygningslovgivningen

Sortland: suksessfaktorer for uu

Haugesund: friluftsliv i nærområder

Gjøvik: kommunal planlegging og gjennomføring

Aktiviteter 2009 – 2010

Gardermoen: Nasjonal prosjektbeskrivelse

Nes/ Ullershov gård: Prosjektplanlegging

Eidskog / Morokulien: Bygg, uteområder,

Porsgrunn: Byutvikling, torg og plasser

Fredrikstad: Prosjektarbeide / organisasjonsfortåelse

Risør: Kulturminnevern

Alta: Prosjektplanlegging

Kristiansand: Bygg

Verdal: Folkehelse og friluftsliv

Internasjonal arena: Hamamatsu, Japan

Aktiviteter 2012

Presentasjon av årshjulet

Fagkonferanser

Nettverkssamlinger

Medarrangører

Foredraget / hovedinnhold

Hensikten med samlingen

Starte arbeidet mot avrunding av tiltaket i 2013

Tiltak K1 Nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming i fylker og kommuner har pågått siden 2009 og er en videreføring av det tilsvarende tiltaket BU31 som ble startet i 2005.

Begge disse er tidsavgrensede tiltak tilknyttet hver sine handlingplaner:

- Handlingsplan for økt tilgjengelighet gjennom universell utforming 2005 – 2008 og
- Handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009 – 2013.

Alt har sin ende

Bevisstgjøre alle kommuner og fylker på utfordringen med å holde tak i uu-arbeidet/nasjonale intensjoner utover prosjektperioden (2009 – 2013).

Det har vært et stort tilfang av personer som er involvert i løpet av begge handlingsplanerperioder. Dette kommer av økt og utvidet virksomhet i de kommuner og fylker som har vært aktivt med over lang tid.

Men ikke minst har tilfanget økt på grunn av at nye kommuner og fylker er kommet med i løpet av 2010 og 2011.

Fra statens side har insitamentet for slik aktivitet vært tilrettelegging for deltakelse i samlinger som har inspirert til å delta i nettverksarbeidet og tildeling av stimuleringsstilskott for å kunne delta.

Parallelt har nasjonalt lov og regelverk fastsatt at universell utforming er et aspekt som skal inn blant de ordinære oppgavene til kommuner og fylker, det være seg fylkesmannen eller fylkeskommunen. Vi kan nå ikke påregne at arbeidet vil kunne gå videre med slike stimuleringsmidler etter 2013.

Alt kan endres

Bevisstgjøre/ drøfte med ressurskommuner ("de 13") og pilotfylker ("de 8") om endringer av forventninger/oppgaver og tilskottsrammer for 2013

Ressurskommunene og pilotfylkenes medvirkning skjer innen avtalen av nasjonale prosjektplaner og egne handlingsplaner som er utarbeidet sammen med Miljøverndepartementet. Disse har virkning som avtaler og har 2012 som sluttår. Tiltaksperioden sammenfaller med tiltaksperioden og løper ut 2013. Intensjonen er å sluttrapportere på arbeidet i før årsskiftet 2013. Vi ser gjerne at ressurskommunene og pilotfylkene deltar aktivt i dette året også, men med basis i nye betingelser.

Ressurskommunene

Vi anser at de som har deltatt lengst – ressurskommunene – har det beste grunnlaget for å gi oss svaret på hvordan en permanent forankring av uu-perspektivene skal sikres i en kommuneorganisasjon.

Ressurskommunene – som alle er forskjellige: små og store, liggende i sterke vekstområder eller i mer stabile leier, i ulike demografiske og klimatiske situasjoner. Vi vil derfor gjerne få fram hvordan og på hvilke betingelser deres medvirkning kan avrundes.

Et mål er også å konstatere om de har eller kan nå den "indre styrke" som skal til for å ivareta de nasjonale forventningene når handlingsplanperioden er over og stimuleringsmidlene tar slutt.

Pilotfylkene

Noe av den samme intensjonen med ressurskommunene ligger i forventningene til pilotfylkene fram mot avslutningen av tiltaksperioden ut 2013. Fylkene har riktignok så langt hatt en annen rolle – mer introvert arbeide i egne organisasjoner.

Men samtidig ligger det både i fylkesmannens og fylkeskommunenes generelle oppgaver å være samfunnsaktører med ansvar for innveving av nasjonal politikk i egne veilednings, forvaltnings- og planoppgaver. Begge har sterke faglige miljøer og skal ha bedre muligheter til å inkludere universell utforming i ”dybden” av ulike fagområder. På hvilken måte og betingelser kan fylkene videreføre dette ut 2013.

Drøfte forventninger / medvirkning / tilskottsrammer for ressurskommuner og pilotfylker og nye kommuner (2010 – 2011) og nye fylker (2011).

I handlingsplanen 2009 – 2013 og den nasjonale politikktutviklingen ligger det forventninger om at kommuner og fylkeskommuner som de vesentlige samfunnsaktører de er, skal følge opp og forankre prinsippene om universell utforming. Det ligger både i tildelingsbrev til fylkesmennene og er for eksempel et av mange felt i dokumentet *Nasjonale forventninger til regional og lokal planlegging etter plan- og bygningsloven* som Miljøverndepartementet publiserte i juni 2011.

Tiltaket K1 skal utvirke utviklingen av metoder for å få dette til. Derfor er tiltak K1 høyt prioritert i Handlingsplanen 2009 – 2013 og derfor er går en god del av stimuleringsmidlene knyttet til handlingsplanen til tiltak K1. En del av dette fordeles til ressurskommuner og pilotfylker som et årlig stimuleringsstilskott. Vi kan regne med at tiltaket får de samme rammer i 2012 som i 2011 og at både ressurskommunene og pilotfylker dermed vil kunne få tilskott på samme nivå i 2012. Erfaringen som er hentet inn i løpet av året vil likevel kunne gi grunn til en revurdering av egne arbeidsmetoder, prioriteringer og bruk av ressurser. Det bør føre til endring av de respektive prosjektplaner og eventuelt også til de nasjonale prosjektbeskrivelsene.

Nye kommuner og nye fylker fikk i 2010 og 2011 engangstilskott. Målet i tiltaket er å inkludere alle fylker og 25% av alle kommunene med innen planperioden er over.

I prinsippet skal ikke engangstilskott / stimuleringsmidler være nødvendig. Men praksis viser at det hjelper. Dessuten blir det da mulig å forutsette tilbakemelding om aktiviteten som igjen kan si noe om oppfyllelse av kriterier som er satt for ”aktiv deltakelse”. ”Aktiv deltakelse” i K1 innebærer dokumenterbar forankring og kompetanseheving, synlige prosjekter og utadrettet virksomhet. Dette kan gi indikatorer for arbeidet og endringer i arbeidet nasjonalt som er etterspurt som dokumentasjon av virkningen av Handlingsplanen 2009 – 2013.

Vi ønsker at fortsatt medvirkning fra kommunene som fikk engangstilskott i 2010 eller 2011. Hva er perspektivene for det? Hvilke indre og ytre forhold skal til for å medvirke i K1 og utvikle sitt arbeide med universell utforming utover en uprioritert tilnærming?

Drøfte strategi for deltakelse av nye kommuner og nye fylker (fom 2012 og 2013)

Som nevnt er målet alle fylker med og minst en firedel av alle kommuner med.

Vi må derfor være aktive fra nasjonalt hold. Men den nasjonale politikken slik de er nedfelt i stortingsmeldinger, lover og regler, tilsier at kommuner og fylker også selv ser sine oppgaver og agerer. Vi er derfor spesielt ute etter hvilke faktorer som kan utløse interesse for å være ”mer” med.

Vi registrer at enkelte kommuner og fylker både fra langt tilbake og i seinere tid arbeider eller har arbeidet med universell utforming og leverer / har levert ulike former for resultater, selv om de ikke er medvirkende i K1 tiltaket. Det er bra.

K1 tiltaket skal være en organisatorisk hjelp for de som ønsker de, men manglende deltakelse skal ikke være en begrensning. I en nasjonal sammenheng er det selvfølgelig interessant å få innblikk slike kommuners og fylkers egenvurdering av oppnådde resultater. I og g få en status på "all" aktivitet når resultater av fra handlingsplanperioden skal oppsummeres i 2013. På denne samlingen er f.eks Oslo med for første gang som "observatør", mens noen av de nye fylkene som kom med i 2011 – og er her – har tidligere erfaringer. Vi tar gjerne med deres oppfatninger om hvordan "være med" uten hittil å ha vært med i K1. (Tekst her, ELU)

Det innebærer at arbeidet på samlingen vil ha fokus på:

Rammevilkår for medvirkning (økonomi / tilskott / tilskottsordninger)

Både ressurskommuner og pilofylker vil kunne få tilskott på samme nivå i 2012 som i 2011. Mange bruker andre tilskottsordninger og egne midler til å styrke aktiviteten.

Jeg kommer seinere inn på hvordan dette inngår i prosjektenes totale kapital.

Nye kommuner og nye fylker fikk i 2010 og 2011 engangstilskott.

Skal vi kunne dra nye kommuner med – og dere finner i arbeidet på samlingen her - at slike økonomiske insitamenter har stor betydning, må vi ha for øie at det må skje omfordelinger. Vi har ingen garanti for å få ekstratildelinger i 2012 som gir oss som i 2010 å bidra med fra 40 – 50 til 100 000 kr til nye fylker og kommuner. Noe vil vi greie, men vi vil lytte til de råd dere gir. Vi vil måtte se på en annen fordelingsnøkkel for 2013, men finner noen at de økonomisk er selvgående er det lov om be om mindre også i 2012. Vi legger stor vekt på ressurskommunenenes innsats, men de har også deltatt siden 2005. Det er her det er interessant å få innblikk i de som ikke har deltatt på samme vilkår, hvilken egenvurdering de har av sine resultater.

Oversikt over mest relevant tilskottsordninger ligger i mappen. (Tekst her, ELU)

Nasjonale utfordringer og forventninger med grunnlag i lov og regelverk

Vi er kommet så langt nå med bevisstgjøring av begrepet universell utforming at det blir ikke noen innføring av meg i begrepsforståelsen. Vi møter ordkombinasjonen i mange sammenhenger. Grunnlaget for forståelsen – hva man faktisk kan eller skal gjøre - er ofte kanskje noe mangelfull, men det må ligge til videreutviklingen av det lokale arbeidet etter prisnippet, lytt til kjente og kjente kilder.

Men at lov og regelverk er kommet på mangelte er det ingen tvil om. Selv om det har stormet litt om krav til små leiligheter oa. - særlig fra byggebransjen - og vi møter saker hvor regelforståelsen og tolkningen ikke helt er i samsvar med forkjempernes intensjoner eller forhåpninger. Det er naturlig. Det er erfaringer og bryningen mot utfordringer som skaper konsensus. Det er imidlertid viktig å holde bassisperspektivet for øye hele tiden: likeverd og et inkluderende samfunn for personer som har hatt sin samfunnsdeltakelse vanskeliggjort av barrierer – og at de kvaliteter vi nå legger opp til skal ha allmenn rekkevidde og ha lang varighet. Ikke minst det siste er viktig, når engangskostnader kan få overveinde fokus.

Opparbeidet kunnskap / motivasjon / forankring (som grunnlag for deltakelse i K1)

De deltakende kommuner og fylker har alle søkt om å få delta. Gjennom søkerprosessen har de måtte sette seg inn i hva universell utforming som prinsipp innebærer. Det sikrer en basiskunnskap og en viss spredning av den i forbindelse med intern søkerprosess. Det var flere som søkte enn de som kom med. Det er derfor et potensiale for kunnskap også i de fylker og kommuner som ikke kom med i de rundene som var både i 2009, 2010 og 2011 som kan utløses i videre arbeide initiert av andre aktører. Deret er også registrert at mange har tilegnet seg kompetanse via andre kurs og aktiviteter som er avholdt gjennom flere år. Og mange har åpenbart aktivisert sin eventuelt latende kunnskap gjennom eget fag til den innretningen som universell utforming representerer som en nyere strategi.

Bevistgjøring / motivasjon som grunnlag for strategi for aktiv / forsert deltakelse i 2012 og 2013.

Den kompetanse og forståelse som ligger latent i mange kommuner og fylker og den som er innvevd organisatorisk i de medvirkende i tiltak K1 er et svært godt grunnlag å komme videre med. Tiltaket skal avsluttes i 2013, men det skal drives en forsert aktivitet fram til da for å få med flest mulig kommuner og forhåpentligvia alle fylker. Gjennom de politiske føringene som ligger i lovverk (særlig diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og plan- og bygningsloven) er det ikke så mange fylker og kommuner som ikke må ta seg det ad notam og bør gjøre noe. Tilsvarende for fylkesmennene som har dette inne i tildelingsbrevet sitt fra flere år tilbake. De som blir med i tiltaket vil få et bedre grunnlag for å møte utfordringene og drive en mer målrettet aktivitet enn de sannsynlig ellers ville ha gjort. Miljøverndepartementet vil så snart rammene er klare meddele også nye fylker og kommuner hvilke muligheter som foreligger.

Grunnlag for arbeid og innhold på samlingen kommer fra

Generell kompetanseheving – kompetansesprogrammet K5

Fellestrekk for ressurskommuner og pilotfylker er satsingen på kompetanseheving internt i egen organisasjon og som tilbud til andre kommuner.

Et viktig element i dette Kompetanseprogrammet for universell utforming for politikere og ansatte i kommuner og fylker. Kompetanseprogrammet er tiltakene K5 i Regjeringens handlingsplan for universell utforming 2009 – 2013. Det organiseres og ledes av Direktoratet for byggkvalitet (tidligere Statens byggtekniske etat) og er et modulbasert opplæringsprogram som også kan lastes ned fra nettet. Flere departementer og direktorater medvirker.

Representanter for koordinatorene i ressurskommunene og pilotfylkene har bidratt til utviklingen av det. Men for at programmet skal ha en slagkraft i kompetanseutviklingen, baseres det utdanning av kursinstruktører som kan formidle kunnskapen lokalt. Pilotfylkene og ressurskommuner har vist stor interesse og har deltatt i kursinstruktørutdanningen sammen med andre interesserte fra privat bransje og andre kommuner og fylker. Mange av prosjektkoordinatorerne har tatt kurset og holder sammen med øvrige instruktører kurs i kommuner og fylker på oppdrag. Pilotfylkene har påtatt seg en koordinatorrolle for organisering av kurs i sitt fylke. Husbanken er en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet.

I løpet av 2011 er det utdannet i alt ca. 42 kursinstruktører. Pr. 15. 01. 12 er det rapportert inn 40 avholdte kurs, 28 kommuner og to fylker har stått som vertskap og ca 1000 deltakere har fått en opplæring i ulike moduler om universell utforming.

Særskilt aktivitet i K1

Årsrapporter 2011 levert av ressurskommuner og pilotfylker per 15. nov 2011

Rapporteringer fra kommuner og fylker i tiltak K1.

Tiltak K1 er et utviklingsprosjekt. Hittil har 13 ressurskommuner og 8 pilotfylker vært motorer i arbeidet.

Prosjektet utvides etter hvert som flere kommuner og fylker mobiliseres inn i tiltaket. Basis for prosjektet er felles nasjonal prosjektbeskrivelse som gjelder for både MDs arbeide og ressurskommuner og pilotfylkene. Det er én for forholdet MD og ressurskommunene og én for MD og fylkene. Dere ganske like, men tilpasset de ulike roller kommunene og fylkeskommunene og fylkesmennene har. Prosjektbeskrivelsene er igjen forankret i Regjeringens handlingsplan for universell utforming 2009 - 2013. Ressurskommunene og pilotfylkene har laget egne handlingsplaner basert på den felles nasjonale prosjektbeskrivelsen.

Ressurskommunene og pilotfylkene rapporterer årlig til departementet på sine handlingsplaner.

Rapporteringen er tredelt:

1. Statusrapport som leveres 1. november for inneværende år.

Her rapporteres det på egen vurdering av måloppnåelse på hovedmål og resultatmål.

Rapportene kan karakteriseres som:

- En "temperaturmåling" på hvor prosjektet i de enkelte kommuner og fylker står i forhold til de mål som er satt for dette året.
- En mulighet for å se et helhetsbilde i prosjektet for alle kommuner og fylker, noe som gir innspill til eventuelle korrigeringer og retningsendringer i prosjektet.

2. Økonomisk oversikt som leveres 15. januar for foregående år.

For prosjektledelsen er det av interesse å vite om stimuleringsmidlene fra tiltak K1 utløser andre tilskuddsmidler som brukes i aktiviteter og tiltak initiert av dette prosjektet.

Og videre hvilke type aktiviteter stimuleringsmidlene brukes til.

3. Verbal (skriftlig) årsrapport som leveres 15. februar for foregående år.

Denne rapporten legges ut på nettsidene, og dokumenterer hvordan prosjektet er organisert og hva som er oppnådd siste år. Dokumentasjon av konkrete oppnådde resultater som viser hvordan universell utforming er ivaretatt i bygg, planprosesser, uteområder, veiledere og verktøy m.m skal ligge ved rapporten. Dette er en viktig formidlingsoppgave for andre kommuner og fylker.

Til sammen gir disse rapportene innspill til, og danner grunnlag for drøftinger mellom deltakende kommuner og fylker for arbeidet framover. Konklusjonene gis i tilsagnsbrevene til deltakende kommuner og fylker som følger med de årlige stimuleringsstilskuddene .

Statusrapporter 2011 levert av ressurskommuner og pilotfylker per 1. nov 2011

De 13 ressurskommunene jobber mest med disse hovedmålene:

- Være forbilder og bidra til at andre kommuner øker kunnskap og innsats for universell utforming.
- Være dialogpartner og bidragsyter i det nasjonale arbeidet for universell utforming.

Universell utforming synes ikke, det merkes.

Derfor er et av de viktigste resultatmålene for ressurskommunene å ta imot og gjennomføre opplegg for delegasjoner fra andre kommuner. Både prosessen rundt planlegging og gjennomføring av de prosjekter og tiltak som studeres, og det endelige resultatet er viktig.

Ressurskommunene leverer eksempler fra egen praksis til bruk i nasjonalt arbeid på verktøy og veiledningsmateriell for universell utforming i kommunale planer og kommunale retningslinjer. Her er listen omfattende.

De åtte pilotfylkene bruker sin veilederrolle overfor kommunene i sitt fylke aktivt. Av hovedmålene jobbes det mest på å bistå kommuner i eget fylke på å bli gode på universell utforming.

Veilederrollen utøves ved aktiv formidling av kunnskaper og erfaringer.

Metodene er mange:

Tydlig deltakelse på sektorene arealplanlegging og kulturvern, friluftsområder og folkehelse.

En tydelig og bevisst holdning om krav til universell utforming i bruk av egne midler og i tilskuddsordninger fra fylkeskommunen til kommunene er et viktig verktøy.

Det utvises stor kreativitet i å sette universell utforming på dagsorden som regional utfordring:

Interregarbeid, kartlegging av reiseliv og turistmål,

Innovasjon og design i samarbeid med Ungt entreprenørskap og work-shops,

utvikling av veiledningsmateriell og nettsider.

Økonomisk oversikt for 2011 levert av ressurskommuner og pilotfylker per 15. jan 2012

De økonomiske rapportene viser at mye (grad varierer fra kommune til kommune) av stimuleringstilskottet til ressurskommunene brukes til lønn av prosjektkoordinator.

Prosjektkoordinatoren med den pådriverfunksjon og de koordineringsoppgaver som utøves, blir beskrevet som en suksessfaktor for å få implementert strategien universell utforming i kommunenes ulike sektorer. Prosjektkoordinatoren er også viktig i den utadrettede virksomheten – det å formidle kunnskap og erfaringer.

Tilskottet brukes også til tverrsektoriell kompetanseheving i egen kommune og i nabokommuner. Det kan omfatte tydeliggjøring av arbeidet og framgangen for universell utforming i egen kommune med utdeling av tilgjenglighetspris, utvikling av veiledningsmateriell til næringsdrivende og handelsstand. Ofte skapes det møteplasser som frokostmøter, brukerfora m.v. der ulike interesser møtes.

Det framkommer av de økonomiske rapportene at det hentes midler fra andre prosjekter og ordninger inn i aktiviteter utløst av tiltak K1 som:

Stedsutviklingsmidler (fylkeskommunen)

Tilskuddsmidler for kollektivtransport (Statens vegvesen)

Direktoratet for naturforvaltning (friluftsområder)

Husbanken (kompetansemidler)

Interreg.prosjektmidler

Tilskuddsordninger fra helsedirektoratet

Uspesifisert tilskudd fra fylkeskommune og fylkesmann (Kan vi anta det er bl.a. frie skjønnsmidler?)

Ressurskommunene peker på at etter hvert som universell utforming er godt integrert i kommunens sektorer, kanaliseres en del tilskuddsmidler der universell utforming er et krav i tildelingen, direkte fra ulike eksterne kanaler til sektorene.

Også for pilotfylkene er stimuleringsmidlene fordelt til lønn av prosjektkoordinator (med unntak av Østfold, som har en annen modell, hvilken?). Nettverksrollen som koordinatoren har internt i fylket og mellom fylket og kommunene er vesentlig for å drive det regionale arbeidet framover. Nettverksmøter med kommunene i fylket og andre samarbeidspartnere er en viktig arbeidsmetode for koordinatorene i pilotfylkene. Utlysning av konkurranser og priser for uterom, turstier m.v. der universell utforming er godt ivaretatt er en måte å skape interesse og stimulere til aktivitet i fylket. Fra stimuleringsstilskuddet kanaliseres også økonomisk støtte til prosjekter ledet av andre enn prosjektkoordinator.

Nye kommuner og fylker

I 2010 ble 14 kommuner rekruttert inn i tiltaket via ressurskommunene, og 23 kommuner via pilotfylkene. I 2011 tilkom ytterligere åtte kommuner via pilotfylker.

Aktivitetsoversikter nye kommuner rekruttert via pilotfylker

Gruppen knyttet til pilotfylkene rapporterer direkte til pilotfylkene om sin aktivitet. Det blir formidlet videre i pilotfylkenes årsrapporter for 2011 som leveres 15. februar. Vi har derfor ikke nå noe samlet inntrykk av aktiviteten i disse for 2011. Her må pilotfylkenes representanter bruke sin kunnskap om disse kommunenes aktivitet direkte som grunnlag i de arbeidene som skal foregå seinere på samlingen.

Aktivitetsoversikter (rapporter) nye kommuner rekruttert via ressurskommuner i 2010

Elleve av 14 kommuner har levert direkte til MD etter en forenklet mal.

Den relativt beskjedne summen hver kommune fikk (mellom kr 40 - 50 000 kr) var viktig for å sette universell utforming på dagsorden. Midlene ble brukt til kompetansetiltak og til allerede planlagte tiltak der universell utforming var krav i prosjektet.

Kompetansetiltak som nevnes fra disse kommunene:

- Studiereise København (1)
- Studiereise KS Barcelona (1)
- Videreutdanning NTNU (1)
- Videreutdanning Diakonhjemmets Høgskole Sandnes (1)
- Kompetanseprogrammet K5 (5)
- Opprettelse av interne arbeidsgrupper (4)

Av påbegynte prosjekter nevner kommunene disse:

- Planprogrammer (3)
- Konkrete prosjekter for bygg og uteområder i kommunen.
  - miljøgate,
  - sentrumsområde,
  - skole,
  - omsorgsboliger,
  - idrettspark,
  - ikke nærmere definert (3)

Kommunene har forankret universell utforming som

- Etablert samarbeid med råd for funksjonshemmede: (alle – 1)
- Etablert samarbeid med brukerorganisasjonene: (alle -1)
- Utpekt kontaktperson i kommunen for arbeidet med uu: (minus 3)
- Politisk forankring: - enten forankret allerede i kommunestyret/bystyret,- eller saksforberedt til politisk behandling.

Nye kommuners satsing på universell utforming og bruk av stimuleringsstilsuddet 2010.

Kommunene har brukt stimuleringsstilsuddet i tråd med intensjonene. Flertallet har etablert eller planlegger å etablere samarbeid med "sin" ressurskommunen om konkrete prosjekter eller kompetanseprogrammer. Kompetanseheving knyttes til konkrete bygg prosjekter/ planprosesser. Kompetansebygging foregår på flere arenaer, der det tverrfaglige aspektet ved intern kompetanseutvikling ivaretas. Enkelte oppgir at de ikke er kommet så langt som ønsket, men har intensjon om å komme lengre.

Alle rapporterer om konkrete påbegynte/planlagte prosjekter der universell utforming er implementert. Samtlige rapporterte har forankret uu arbeidet enten på politisk nivå eller rådmannsnivå og forbereder politisk behandling.

Det virker også som det er godt etablerte samarbeid med råd og brukerorganisasjoner. Det er god grunn for K1 tiltaket å følge nevnte kommuner framover. De rapporterte satsingsområdene på tiltak og kompetanse kan gi viktige bidrag til utviklingen av universell utforming som kommunal planstrategi.

Økonomisk foreløpig rapport og plan for anvendelse av midler fra nye fylker 2011

6 nye fylker rekruttert inn i tiltaket i 2011.

Disse fikk midlene seint på året 2011 som en mulighet gjennom omfordeling av midler knyttet til handlingsplanen 2009 – 2013. Bare tre fylker har derfor rukket å levere en foreløpig rapport til samlingen.

Tilskuddsmidlene brukes hovedsakelig til tiltak innen friluftsområder og systematisering av kompetanseutvikling og implementering av strategien universell utforming i fylket og utvalgte kommuner.

Formalisert samarbeid med kommuner i de aktuelle prosjekter er på plass, og brukermedvirkning med kommunale råd og fylkesråd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er fokusert.

Sluttmerknad årsrapporter 2011 - og noe fra 2010

Årsrapportene fra ressurskommuner og pilotfylker for 2011 leveres først 15. februar i år. Fylkene og kommunene blir blant annet bedt om å rapportere på gevinstrealisering. Det vil si: Hva oppnår kommunene og fylkene med å være med i prosjektet?

I årsrapportene fra 2010 levert av ressurskommuner og pilotfylker per 15. februar 2011 svares det slik på hva deltakelse i prosjektet fører til:

- Opprettholde engasjement for uu
- Forankre i de ulike sektorer i organisasjonen
- Sikre bred deltakelse internt i organisasjonen
- Jobbe fram en systematisk formidling av erfaringer og resultater til andre kommuner
- Fører til utvidet samarbeid mellom ulike avdelinger
- Ulik brukerkompetanse tilfører også organisasjonen ny kunnskap
- Det politiske miljø får økt kunnskap
- Ringvirkninger til nabokommuner som får nytte av kurs, erfaringsutveksling m.m
- Samarbeid med etater
- Samarbeid med handelstand og privat næringsliv for levende bysentrum.
- Økende erkjennelse av uu som god strategi- og felles arena for å løse felles utfordringer
- Fokusere på framtidige økonomisk gevinster ved å bygge bedre bygg i dag.

Det er stor spennvidde i aktivitet og strategi for å nå hovedmålene. Eksempler:

Et stort kommunalt / fylkeskommunalt prosjekt (konkret bygg, uteområde eller et regionalt innsatsområde) under planlegging eller kartlegging driver arbeidet fram.

Begrunnelsen for valget av et slikt prosjekt er knyttet til et bevisst strategisk grep som skaper forpliktende aktivitet og medvirkning:

Viktig for kommunen/ fylket

Tverrfaglig tilnærming

Forankret i de respektive sektorer

Flere forvaltningsnivå deltar

Brukermedvirkning

Utløser midler fra andre prosjekt- og tilskuddsordninger

Blir pilot og læring internt i organisasjonen og signalprosjekt utad med høyt ambisjonsnivå på uu

Den enkelte etat har ansvar for uu innen sitt ansvarsområde. Prosjektkoordinator samordner og rapporterer.

Et avgrenset konkret tiltak der krav til universell utforming er ivaretatt:

Torg, gater, uteromsplasser. Parker. Friluftsområder.

Valgt strategisk grep:

Gode eksempler som kan sees og oppleves blir gjort tilgjengelig for læring

Prosesen fram mot ferdig resultat er dokumentert

Kommunene og fylkene stiller seg til disposisjon for besøk av delegasjoner for å lære av både prosess og resultat.

Utvikling av veiledningsmaterieell for kommuner:

Skilt, byggprosjektering, kulturminnevern, planprosesser, friluftsområder

Kommunikasjon:

Utvikling og produksjon av nettsider og filmsnutter

Aktiviteter og samlinger i tiltak K1

Fagkonferanser og nettverksamlinger blir beskrevet som viktige for framdriften i tiltak K1.

I og med at universell utforming er forankret i diskrimineringslovgivningen, en del andre sektorlover og plan- og bygningsloven er det stor etterspørsel etter gode måter å jobbe på for å møte de nasjonale forventningene og framskaffe eksempler som viser hvordan universell utforming kan gjennomføres i praksis.

Samlingene fungerer som møteplasser mellom deltakende kommuner og fylker, nasjonale fagmiljøer, direktorater og prosjektledelsen. Alle ressurskommuner og pilotfylker har vært vertskap for samlingene og bidratt både faglig og administrativt. Temaene i samlingene blir formulert av deltakende kommuner og fylker og har hatt en stor spennvidde. Befaring av bygg og uteområder som vertskommunen/ fylket har jobbet med er alltid med, og er viktig bidrag til erfarings- og kompetanseutvikling.

I 2011 ble det gjennomført i alt 6 nasjonale samlinger fordelt på koordinatorkoordinatornettverk og fagsamlinger. En av fagkonferansene var i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning.

Temaer og møtesteder i 2011 var:

Molde: innovasjon i produktutvikling

Trondheim: uu i nasjonal og lokal kontekst

Sola: diskrimineringslovgivningen, plan og bygningslovgivningen

Sortland: suksessfaktorer for uu

Haugesund: friluftsliv i nærområder (sammen med DN)

Gjøvik: uu i kommunal planlegging og gjennomføring.

Ser vi videre bakover var tilsvarende møtested og tema i perioden 2009 – 2010 enda videre:

Gardermoen: Nasjonal prosjektbeskrivelse

Nes/ Ullershov gård: Prosjektplanlegging

Eidskog / Morokulien: Bygg, uteområder,

Porsgrunn: Byutvikling, torg og plasser

Fredrikstad: Prosjektarbeide / organisasjonsfortåelse

Risør: Kulturminnevern

Alta: Prosjektplanlegging

Kristiansand: Bygg

Verdal: Folkehelse og friluftsliv

Internasjonal arena: Hamamatsu, Japan

Det viktigste som ble tatt videre fra perioden 2009 – 2010 var å etablere tiltak K1 i på en god måte i de nye pilotfylkene, styrke de nye arenaene og nettverkene. Samtidig ble tidligere pilotkommuner (fra perioden 2005 – 2008) ressurskommuner. De ble støttet i å utvikle en strategi for ekstern formidling av kunnskap om universell utforming.

Aktiviteter og framdrift 2012.

Samlingene deles opp i fagkonferanser (åpne for flere) og prosessarbeid (for koordinatorene og prosjektledere)

Tema som er aktuelle å ta opp i 2012:

Formidling av egen praksis

I kommunene er det stor etterspørsel etter hvordan uu gjøres, og gode eksempler på bygg, anlegg, uteområder, og tilrettelegging av friluftsområder

GIS kartlegging og indikatorutvikling på universell utforming.

Hvordan kan kommuner og fylker være bidragsyttere i dette arbeidet.

Kompetanseutvikling og prosjektfaglig fokus i takt med nasjonal utvikling på området:

Deltakende kommuner og fylker skal være i forkant av utviklingen.

Fagkonferanser 2012:

Tema Formidling. Sarpsborg 16.-18.april.

Medarrangører: Østfold fylke og Deltasenteret

Strategi for å spre kunnskap om uu

Formidling av uu gjennom nettsider og andre kanaler.

Oppbygging av nettsider i forhold til krav om uu

Tema Bygg og uteområder, Bergen tidlig høst 2012:

Medarrangør: Husbanken og Direktoratet for byggkvalitet

Under planlegging. Vi ønsker idetilfang av dere til dette kurset.

Indikatorer for universell utforming, Seint høsten 2012.01.

Under planlegging. Vi ønsker idetilfang av dere til dette kurset.

Også gjerne forslag på arrangørsted og medarrangører.

Nettverkssamlinger

En på høsten 2012 og en på våren 2013. Fortsettelse av arbeidet vi går i gang med på denne samlingen, og oppsummeringen av prosjektet. Forslag på sted?

Spørreundersøkelse gjennomført jan 2012 overfor koordinatorene / kontaktpersoner i ressurskommuner, pilotfylker og nye kommuner (2010 – 2011)